

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ГРАД ГРАДИШКА
ГРАДОНАЧЕЛНИК

ОБРАЋИВАЧ:
Одјељење за пољопривреду и
рурални развој

И Н Ф О Р М А Ц И Ј А

о стању у пољопривреди на подручју града Градишка за 2022. годину

Градишка, мај 2023. године

Град Градишка заузима значајно мјесто у производњи хране, како у Републици Српској, тако и шире, јер захваљујући природним и људским ресурсима има развијену интензивну пољопривредну производњу. Пољопривредна производња у значајној мјери превазилази потребе становништва града, те се вишкови производа пласирају на уже и шире тржиште.

ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Пољопривредно земљиште је најважнији природни ресурс нашег града. Подручје града Градишка захвата већи дио Лијевче поља и Поткозарја, са укупном површином од 762 km² (76164 ha). Пољопривредно земљиште заузима 50003 ha (66 %), од чега је по катастру обрадиво 46624 ha. Под пољопривредним културама је око 30000 ha, остало обрадиво земљиште је већином зарасло, или се из других ралога не обрађује, јер је промјенило намјену, а у катастру се и даље води као обрадиво (путеви, канали, мајдани, гробља, игралишта и слично). Под шумама је 20877 ha или 27 % укупне површине града (РУГИП - подручна јединица Градишка).

Према подацима из АПИФ - а, закључно са 30.10.2013. године укупно је било регистровано 4339 пољопривредних газдинстава на подручју града Градишка. Након тога је вршена пререгистрација пољопривредних газдинстава, коју је до 31.12.2022. године извршило 2579 газдинстава. На основу података из АПИФ-а, у наредној табели приказана је структура регистрованог земљишта по културама:

Табела 1. Површине земљишта по културама

Култура	Површина земљишта регистрована 31.12.2022. године, ha
Њива	12176,34
Башта и врт	0,05
Воћњак	577,94
Виноград	0,99
Ливада	1922,06
Пашњак	551,41
Шума	490,71
Рибњак	0,00
Трстици и мочваре	42,60
Остало	77,69
УКУПНО	15839,79

У АПИФ -у се воде два регистра. Један је регистар пољопривредних газдинстава и у њега се уписују физичка лица и правни субјекти који обављају пољопривредну производњу. Други је регистар корисника подстицаја у који су уписана сва пољопривредна газдинства која су истовремено уписана у регистар пољопривредних газдинстава и други субјекти са сједиштем у Републици Српској (градови, општине, удружења, задруге и слично) који не обављају пољопривредну производњу, а који у складу са посебним прописима могу да остваре право на новчане подстицаје.

Крајем 2022. године уочена је стагнација броја регистрованих пољопривредних газдинстава. Разлог томе, у односу на ранији период, су обавезе након регистрације, од којих су најзначајнији доприноси за здравствено осигурање, које морају уплаћивати сви који су регистровани, а износ зависи од статуса у коме се налази носиоц газдинства, односно само газдинство (незапослен, запослен, пензионер, комерцијално или некомерцијално газдинство). Активности одјељења за пољопривреду и рурални развој града Градишка су и даље усмјерене ка информисању пољопривредних произвођача о значају регистрације газдинстава и користи уплате наведених доприноса, поготово ако се ради о незапосленим корисницима.

Према подацима из АПИФ-а, у наредној табели је дата структура пољопривредних газдинстава на основу површине земљишног посједа:

Табела 2. Величина пољопривредног посједа

Величина пољопр. газдинства ha	Број пољ. газдинстава на крају 2021.године	%	Број пољ. газдинстава на крају 2022.године	%	Разлика у броју регистрованих газдинстава 2021/2022
< 5	1619	62,54	1609	62,40	- 10
5 - 10	586	22,64	539	20,90	- 47
10 - 20	259	10,00	294	11,40	+ 35
20 - 50	105	4,05	117	4,53	+ 12
50 - 100	11	0,42	13	0,50	+ 2
> 100	9	0,35	7	0,27	- 2
Укупно:	2589	100	2579	100	- 10

Из претходне табеле се може уочити да је структура пољопривредних газдинстава по величини посједа (изражено у %), за оба датума, односно након годину дана, прилично једнака. Највише је газдинстава са мањом површином посједа, величине до 5 ha, што нам указује да и даље имамо уситњена пољопривредна газдинстава на којима је врло тешко примјењивати савремене агротехничке мјере, као и достићи висок ниво продуктивности, а што директно утиче на висину прихода у пољопривреди.

Из табеле се такође види да је дошло до благог повећања броја већих пољопривредних газдинстава (10 - 50 ha) у 2022. години у односу на 2021. годину, уз истовремено смањење броја газдинстава величине 5 - 10 ha, што значи да ипак постепено долази до укрупњавања газдинстава.

СЈЕТВА ПОЉОПРИВРЕДНИХ КУЛТУРА

Пољопривредна сезона 2022. године, када су временске прилике у питању, била је релативно неповољна, са мањим количинама падавина, нарочито у лјетном периоду, односно у вегетативном периоду развоја кукуруза и соје. На парцелама на којима је примјењена комплетна агротехника, принос пшенице је био до 5,0 t/ha, јечма око 4,5 t/ha. Код наше најзначајније житарице, кукуруза приноси су услјед недостатка падавина смањени и до 60% на неким парцелама, тако да се принос на површинама без наводњавања кретао до 3,0 t/ha, односно до 10,0 t/ha код произвођача који су производњу организовали под заливним системом. Слична је ситуација је и са сојом, чији су се приноси кретали до 1,5 t/ha (Ресор за пружање стручних услуга ресорног Министарства). Све више произвођача, због промјене климе, односно појава сушних периода током вегетативног периода, уводе системе за наводњавање, јер је то једини начин да се остваре добри приноси пољопривредних култура.

У сврху развоја иригационих система, Одјељење за пољопривреду и рурални развој града Градишка је израдило Пројектни задатак система за наводњавање хидрантском мрежом за локалитет Вилуса и дијела Нове Тополе површине око 200 ha. Пројектни задатак је полазна основа за израду Главног пројекта и аплицирања на Јавни позив Владе Републике Српске. У току су активност на реализацији овог Пројекта.

Структура сјетве по културама у 2022. године је приказана у табели 3., а односи се на површине пријављене у АПИФ-у као начин кориштења (пријаву извршило 1012 корисника – око 40 % регистрованих). Наведени подаци нису обухватили укупне сјетвене површине нашег града, али се могу користити за процјену стварно засијаних површина по културама.

Табела 3. Сјетвене површине по пољопривредним културама у прољетној и јесењој сјетви и површине воћњака:

Култура	Површине пријављене као начин кориштења у 2022. години, ha	Процјена стварно засијаних површина, ha
Прољетна сјетва:		
- кукуруз	3820	15000
- јара жита (јечам, зоб)	230	1500
- уљарице (соја, сунцокрет)	527	800
- крмно биље	638	4000
- поврће	634	1200
Укупно:	5849	22500
Јесења сјетва:		
- пшеница	1597	3600
- раж	3	4
- јечам	135	1500
- зоб	266	1000
- тритикале	67	1200
- уљана репица	10	200
Укупно:	2078	7504
Укупне сјетвене површине	7927	30004
Површине воћњака	974	1550

Разлог, већег одступања пријављених површина као начина кориштења, од стварног стања, није у томе што је кориштење пријавило око 40 % корисника (управо су они и носиоци највећег дијела пољопривредне производње на подручју града), већ што исти нису могли пријавити стварну производњу, јер не посједују доказ о кориштењу пољопривредног земљишта (уговоре о закупу).

ВОЋАРСТВО

На подручју града Градишка је у ранијем периоду било засађено око 1750 ha разних воћних врста. Међутим, због штета (мраз, град), које се, могло би се рећи у континуитету дешавају на производним засадама, а дијелом и због неповољних тржишних услова, дошло је до запуштања значајних површина под воћем, тако да се процењује да је у производној функцији око 1550 хектара засада (Табела 4.). Производњом се тренутно бави око 300 воћара. Највећи број индивидуалних произвођача има засаде воћа на површинама од 1 – 5 ha, а мањи број од 5 – 15 и више ha. Поред индивидуалних произвођача, производњом воћа се бави и неколико предузећа, која имају појединачну производњу на 100 и више хектара.

Према доступним подацима (АПИФ и удружења воћара), у наредној табели је дат преглед површина интензивних засада воћа који су тренутно продуктивни, односно у функцији.

Табела 4. Површине засада воћа по врстама

		Процјена стварног стања воћарске производње у оптималним условима			
Врста воћа	Површине пријављене као начин кориштења у 2022. години	Површина у ha	Од укупне површине воћа у %	Просјечни приноси у t/ha	Планирани годишњи принос у t
Јабука	576	1000	64,51	35	35000
Крушка	208	320	20,65	25	8000
Шљива	115	150	9,68	25	3750
Бресква, трешња, вишња, дуња, орах, љешњак, бобичасто и јагодичасто воће	75	80	5,16	20	1600
Укупно	974	1550	100,00		48350

Интензивирањем воћарске производње, односно изградњом система за наводњавање, постављањем противградних мрежа, система орошавања ради заштите од мраза и примјеном савремене технологије, ниво производње код појединих произвођача данас достиже 50 - 60 t/ha јабуке, 30 t/ha крушке и 35 t/ha шљиве.

Када је у питању откупна цијена прве класе воћа рода 2022., она је била стабилна и није се значајније кориговала ни у каснијем периоду. Јабука сорте Ајдаред се у берби могла продати за око 0,60 до 0,65 KM/kg, јабука за индустриску прераду се откупљивала за око 0,20 до 0,25 KM/kg., крушка сорте Виљамовка се продавала за 0,80 KM/kg (индустрија), док се конзумна крушка плаћала по 1 KM/kg.

Занимљиво је да цијена воћа, без обзира на мању домаћу понуду (смањен принос услед појаве мраза, код неких воћних врста више, код других мање, а и мањка падавина), није забиљежила значајнији раст. Такође, јабука из увоза са ниском цијеном је дошла на тржиште БиХ, чиме је пласман домаћег воћа знатно отежан. Ово се одразило прије свега на мања газдинства која нису у могућности поднијети високу цијену репро материјала и овакве изазове на тржишту. Треба напоменути да на подручју Поткозарја, у мањем обиму функционише откуп воћа. Сматрамо да се никако не смије одустати од идеје успостављања кооперативне производње, која би имала за циљ организовање производње, набавку репро материјала и пласман свих ускладиштених количина воћа.

Воћарска производња је незамислива без складишних простора - хладњача. На подручју нашег града налазе се четири хладњаче смјештајног капацитета 13400 тона. Поред њих, изграђен је и значајан број мањих хладњача на газдинствима индивидуалних пољопривредних произвођача (око 1600 тона). Међутим, то је још увијек недовољно, с обзиром на количину воћа која се произведе.

ШТЕТЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Пољопривредну производњу (воћарску, повртларску, ратарску) на подручју нашег града, константно прате проблеми узроковани елементарним непогодама: мраз, град, поплаве, снијег. Укупне штете на пољопривредним културама од 2012. године износе око 94 милиона КМ.

Временске неприлике нису ни у 2022. години заобишле наше пољопривредне произвођаче. Производна сезона у воћарству почела је са повољним временским условима и високим просјечним температурама за фебруар и март мјесец. Ово је изазвало рано кретање вегетације. Међутим, већ почетком априла мјесеца (3. на 4. април) регистрована је температура до -4.5°C , када су значајне штете претрпјеле коштичаве воћне културе (шљива, бресква и трешња). Ове културе су биле у фази пуне цватње, па је штета код њих била значајнија. Евидентиране су штете и на јабучастом воћу, посебно на крушкама гдје је дошло до значајнијег губитка у приносима. Мај је био без значајнијих падавина и прва обилнија киша је пала првог дана јуна, након тога читаво наше подручје захвата суша. Током љетњих мјесеци биљежимо појаву неколико „жарких дана“ када је дошло до појаве екстремно високе температуре, која је за последицу имала појаву додатног умањења приноса. Стање се дјелимично поправило у септембру када пада нешто кише и воће добија на крупноћи. Проблеми су настављени и када је кренула берба јабуке у 3. декади септембра, око обезбјеђења довољне радне снаге. То се највише одразило на велике воћне комплексе, који нису имали довољан број радника, па су велике количине воћа презреле, те се нису могле користити за конзум.

Када је у питању ратарска производња штете од суше се редовно јављају на кукурузу и соји. Овај тренд је настављен и у 2022. години.

СТОЧАРСТВО

Сточарство заузима веома важно мјесто у пољопривредној производњи нашег града, јер прије свега обезбјеђује једну од најважнијих намирница за људску исхрану - млијеко, затим месо, а имамо и значајну производњу меда.

Производња млијека је свакако једна од најзначајних и најкомплекснијих производњи у сточарству, али она уједно представља и један од сигурнијих извора прихода и егзистенције пољопривредних произвођача. Произвођачи имају сигуран откуп, а значајна средства се остваре и кроз премију за произведено млијеко. Из тих разлога све већи број произвођача гради нове или адаптира и проширује постојеће објекте за музне краве, са циљем проширења стада, а тиме и повећање производње млијека. Око 4000 музних крава на подручју града, годишње произведе око 20 милиона литара млијека. Највише млијека произведу већи произвођачи, њих око 80, чији су капацитети фарми од 10 до 200 музних грла. Ови произвођачи цјелокупну производњу млијека пласирају на тржиште. Остала производња млијека се одвија у мањим индивидуалним пољопривредним газдинствима која посједују од једне до двије, ријетко више крава и који један дио произведеног млијека користе за властите потребе, а други за продају.

Поред производње млијека, годишње се утовари око 4000 јунади. Тов око 3000 јунади је сконцентрисан код већих произвођача, чији су товни капацитети од 30 до 2000 грла. Остатак това се одвија на мањим пољопривредним газдинствима, која годишње тове до двадесет грла за тржиште.

У сточарској производњи значајно мјесто заузима и свињарство, са преко 8000 расплодних крмача и око 70000 товних свиња годишње, излазне тежине око 100 kg. На подручју нашег града преко 200 пољопривредних газдинстава бави се производњом свиња.

У нашим селима све више се почињу држати овце, те се процјењује да одраслих женских грла има око 7000, која дају значајан број јагњади за тов. Јагњад имају прилично стабилну цијену на тржишту, стога је то, а вјероватно и због мањег улагања средстава и рада разлог, зашто се све више газдинстава одређује за ову врсту производње.

Значајно мјесто, поред наведених врста производњи, заузима и живинарство, односно производња бројлера. На подручју нашег града налази се 30 објеката за тов пилића у власништву 22 пољопривредна газдинства. Капацитет свих објеката је око 300000 товних пилића у једном турнусу, што значи да се годишње може утовити око 1500000 пилића, и произвести око 3 милиона kg свјежег пилећег меса.

На подручју нашег града све више газдинстава се бави пчеларством, већином као додатним занимањем, са мањим бројем кошница, али се неки произвођачи баве и професионално, производећи поред меда и друге пчелиње производе. Око 180 регистрованих пчелара посједује око 8000 кошница и зависно од доступне пчелиње паше, могу произвести око 80000 kg меда годишње.

Табела 5. Бројно стање стоке на дан 31.12.2021. године и 31.12.2022. године (подаци из АПИФ-а)

Ред. број	Врста стоке	Број грла 31.12.2021. године	Број грла 31.12.2022. године
1.	Краве	3192	3275
2.	Телад и јунад	7464	7461
3.	Коњи	110	68
4.	Крмаче	7216	6890
5.	Остале свиње	41583	44338
6.	Овце	10154	10735
7.	Козе	298	295

У претходној табели дати су подаци на бази 2589 регистрована газдинства у 2021. години и 2579 у 2022. години и они представљају приближно стање укупног сточног фонда на подручју града, те су добра полазна основа за даље анализе. Наиме, ту су укључени сви већи произвођачи, тако да стварно стање не одступа пуно од података наведених у датој табели.

СУБВЕНЦИЈЕ

Пољопривредна производња је константно изложена негативним утицајима. У задњих десет година неповољним климатским условима, тржишним осцилацијама у погледу понуде и потражње, а и цијена које се формирају на слободном тржишту. Све ове утицаје је немогуће предвидјети, те се из тих разлога врши субвенционисање пољопривредне производње, како би она била економски одржива. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, а и град Градишка, сваке године обезбјеђује подстицајна средства за разне видове пољопривредне производње.

Ресорно Министарство сваке године доноси План утрошка средстава предвиђених за подстицај пољопривреде. У 2022. години кроз разне видове подршке је нашим пољопривредним произвођачима исплаћено укупно 16,32 милиона КМ и одмах смо иза Бијељине, која је прва по висини исплаћених субвенција са нивоа Републике Српске.

Поред горе наведених средстава и град Градишка је као и сваке године, издвојио одређена средства за пољопривреду (у 2022. години око 355.000,00 КМ). Средства су пласирана за биљну и сточарску производњу, рад пољопривредних удружења, едукације и друге потрене.

У 2022. години су одржане пољопривредне манифестације (Дани воћа „Поткозарје“ и Сточарска изложба) након паузе од двије године због епидемиолошких мјера предузетих услед пандемије изазване корона вирусом.

ОБРАЂИВАЧ
В.Д. НАЧЕЛНИК -а ОДЈЕЉЕЊА
Бранко Стојнић

ПРЕДЛАГАЧ
ГРАДОНАЧЕЛНИК
Зоран Ацић